

TEPAV Tütün Kontrol Politikaları Araştırma Ekibi¹**TEK TİP SİGARA PAKETLERİ VE SAĞLIK UYARILARI
TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA
KULLANIM İSTEĞİNİ AZALTMADA NE KADAR
ETKİLİDİR?²**

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi (TKÇS) 2005 yılında yürürlüğe girerek yasal bağlayıcılığı olan uluslararası bir belge haline gelmiştir. DSÖ tütün kontrolü politikalarına ilişkin önemli göstergeler olarak MPOWER kısaltması ile anılan altı ana politika alanı belirlemiştir.³ TKÇS ve diğer MPOWER tedbirlerine uygun olarak öne çıkan iki düzenleyici tedbir, sigara paketlerinin üzerine sağlık uyarılarının konulması ve tek tip paketleme (düz paket (DP)) şartı^{4,5}, Türkiye'de de zorunlu hale getirilmiştir.

Paket üzerindeki uyarılar tütüne atfedilen risk ve sağlık etkileri hakkında bilgi vermektedir ve amacı tütün kullanıcılarını tüketimlerini azaltmaya veya sonlandırmaya ikna etmektir.⁶ DP uygulamasının, paketlerin albenisini azaltarak, resimler ve yazı ile yapılan sağlık uyarılarına daha fazla dikkat çekerek ve "hafif", "yumuşak", "düşük katranlı" gibi yanıltıcı ifadeleri çıkararak, sigara içme davranışını değiştirmesi beklenmektedir.^{7,8}

¹ Bu belgeyi TEPAV Tütün Kontrol Politikası Araştırma Ekibi hazırlamıştır.

² Bu politika notu, "Türkiye'de Tütün Kullanımının Kontrol Altına Alınması: İnceleme Raporu" başlıklı rapordan elde edilen bulguları yinelenmekte ve mümkün oldukça rakamları ve istatistikleri güncellemektedir. Rapor ve not, bu nesil içinde sigarayı sona erdirmeye misyonuna sahip ABD merkezli, kâr amacı gütmeyen bir 501(c)(3) özel vakfı olan Foundation For A Smoke Free World (FSFW) tarafından finanse edilmektedir. Vakıf, PMI Global Services Inc.'den (PMI) hayır amaçlı hediyeler kabul eder; Vakıf İç Tüzüğü ve PMI ile Taahhüt Anlaşması uyarınca, Vakıf, PMI ve tütün endüstrisinden bağımsızdır. Bu unsurların içeriği, seçimi ve sunumu ile ifade edilen görüşler tamamen yazarların sorumluluğundadır ve hiçbir koşulda FSFW, Inc. ve TEPAV'ın görüşlerini yansıttığı kabul edilmeyecektir.

³ MPOWER'ı oluşturan harflerin açılımı şu şekildedir: (M) Tütün kullanımı ve önleme politikalarının izlenmesi, (P) Tütün dumanından korunma, (O) Tütün kullanımını bırakmak için yardım sunma, (W) Tütünün tehlikeleri hakkında uyarı, (E) Tütün reklamları, tanıtımı ve sponsorluğuna yönelik yasaklar koyma ve (R) Tütünden alınan vergilerin artırılması.

⁴ DSÖ TKÇS. "DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi." Dünya Sağlık Örgütü, güncel yeniden basım 2004, 2005 2003.

⁵ DSÖ TKÇS. "2018 yılı Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin Uygulanmasına İlişkin Küresel İlerleme Raporu." Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü, 2018.

⁶ Dünya Sağlık Örgütü, "Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tütün Salgını Raporu 2019, Tütün Kullanımını Bırakmak İçin Yardım Önerisi", Dünya Sağlık Örgütü, 2019

⁷ Janne Scheffels ve Gunnar Sæbø. "Perceptions of Plain and Branded Cigarette Packaging among Norwegian Youth and Adults: A Focus Group Study." Nicotine & Tobacco Research 15, no. 2 (Eylül 2012): 450–56. <https://doi.org/10.1093/ntr/nts153>.

⁸ Richard Pollay ve Timothy Dewhirst. "The Dark Side of Marketing Seemingly 'Light' Cigarettes: Successful Images and Failed Fact." Tobacco Control 11, no. Suppl 1 (Mart 2002): 18–31. https://doi.org/10.1136/tc.11.suppl_1.i18

TEK TİP SİGARA PAKETLERİ VE SAĞLIK UYARILARI TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIMI İSTEĞİNİ AZALTMA AÇISINDAN NE KADAR ETKİLİDİR?

Bu sebeple tek tip paketlemede tek tip renk, şekil, biçim ve materyal kullanılarak sadece bilgilendirici ve gerekli ayrıntılara yer verilir.⁹

Türkiye sigara içmeyi azaltmak için en kapsamlı politikaları benimsemiş ülkelerden birisidir.¹⁰ Ayrıca sigara içmenin sebep olduğu sağlık risklerine ilişkin farkındalığın da yüksek olduğu ülkelerden birisidir. Buna rağmen, sigara kullananların oranının zaman içerisinde azalmadığı görülmektedir. Bu belgede DP uygulamasının ve sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarının Türkiye'de, yaşamının bir döneminde sigara içmiş olan üniversite öğrencileri arasında, olumsuz duygu, kaçınmacı tepki uyandırma ve sigarayı bırakma niyeti üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu araştırdık.

Veri toplamak için bir çevrimiçi anket kullanıldı. Regresyon analizlerinin sonuçları şu hususları ortaya çıkardı:

- Tek tip paketleme ve yeni, daha rahatsız edici görselli sağlık uyarıları olumsuz duygu uyandırmada ve kaçınmacı tepki oluşturmada etkilidir.
- Kadın öğrenciler ve sigara içmeye geç başlayanlar üzerindeki etki daha fazla, öte yandan nikotin bağımlılığı yüksek olan sigara kullanıcıları üzerindeki etki daha azdır.
- Ne DP ne de daha çarpıcı görsel uyarıları altı ay içerisinde veya daha erken sigarayı bırakma niyetlerini arttırmada etkilidir.
- Yeni ve daha güçlü sağlık uyarıları veya DP uygulamalarından sadece birisi hayata geçirildiğinde eksik kalan unsurun uygulanmaya başlaması ilave bir etki yaratmamaktadır.

Türkiye'de Sağlık Uyarıları ve DP ile İlgili Düzenlemeler

Türkiye'de TKÇS'nin 11. maddesi uyarınca paket üzerindeki uyarılarla ilgili politikalar kapsamında ilk adımlar 1996 yılında atılmış ve bu adımlar yıllar içerisinde hız kazanarak devam etmiştir. Sağlık uyarılarıyla ilgili düzenlemeler 2008 yılında uyarıların paketin her iki tarafında da olması zorunlu tutularak daha güçlü hale getirilmiştir.¹¹ 2012- 2019 arasında tütün ürünleri paketlerinin ve nargile şişelerinin üzerindeki alanın en az yüzde 65'inin uyarılarla kaplanması zorunluluğu getirilmiştir.¹² 2019 yılında çıkarılan kanun ise sağlıkla ilgili mesajların tüm dumanlı tütün ürün paketlerinin ön ve arka yüzünün en az yüzde 85'ini kaplaması şartını getirmiştir.¹³ Bu bağlamda Türkiye dünyadaki en iyi uygulamaların olduğu ülkelerden birisidir.^{14,15,16} Ayrıca, DP 2020 yılında perakende düzeyinde¹⁷ zorunlu hale getirilmiştir.

Sigara içmenin cazibesini azaltmak amacıyla sigara paketlerinin üzerindeki bilgi içeriğini düzenlemek için 2014-2019 yıllarında ilave adımlar atılmıştır. Düşük katranlı, hafif, ultra hafif, yumuşak, ekstra ve ultra gibi ifadeler kullanmak tütün ürünlerinin özellikleri ve sağlık üzerindeki etkileri hakkında yanıltıcı veya aldatıcı olabilir. Sigara paketleri üzerinde bu tür ifadelerin kullanılması Türkiye'de 2014 yılında yasaklanmıştır.¹⁸ DSÖ TKÇS Sağlık Uyarıları Veri Tabanına uyumlu şekilde, tütün ürünlerinin bağımlılık

⁹ Dünya Sağlık Örgütü, Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, *Uygulama Kılavuzu*, 2013 ed.

¹⁰TEPAV, Neden Türkiye'nin Tütün Kontrol Politikaları üzerine Çalışıyoruz?, 2021, <https://www.tepav-he.org/en/publications/policy-notes/why-study-turkey-s-tobacco-control-policies/>,

¹¹ Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 19 Ocak 2008.

¹² Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 22 Kasım 2012.

¹³ Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 1 Mart 2019.

¹⁴ Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, *Uygulama Kılavuzu*, 2013 baskısı, 108. sayfa.

¹⁵ Avrupa Komisyonu. "Tütün: Sağlık Uyarıları". Erişim tarihi: 1 Ağustos 2020.

¹⁶ Kanada Kanseri Derneği, *Sigara Paketleri üzerindeki Sağlık Uyarıları*, 6. baskı. Eylül, 2018.

¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 5 Aralık 2018.

¹⁸ 2014/40/AB sayılı ve 3 Nisan 2014 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi.

TEK TİP SİGARA PAKETLERİ VE SAĞLIK UYARILARI TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIMI İSTEĞİNİ AZALTMA AÇISINDAN NE KADAR ETKİLİDİR?

yapıcı özelliği, tütün tüketiminin kırışıklık/cildin erken yaşlanması gibi estetik sonuçları, ölüm riski, sağlık üzerindeki doğrudan olumsuz etkiler (kalp hastalıkları, akciğer hastalıkları, ağız hastalıkları/ağız kanseri, inme, iktidarsızlık ve cinsel işlev bozukluğu), bebekler/anne karnındaki çocuk ve çocuklar üzerinde pasif içiciliğin etkileri, toksinler ve ürünlerin bileşimi ve sigara bırakma tavsiyeleri gibi konularda Türkiye'deki sigara paketleri üzerinde resimli uyarılar bulunmaktadır.

Türkiye'ye Tek tip (standart) paketleme, dünyadaki mevzuat güncelleme çalışmalarının hemen ardından 2019 yılında getirilmiştir. Paketleme, logolar, renkler, yazı tipleri, resimler, şekiller, paketin üstünde veya içinde ya da tek dal sigara üzerinde kullanılan malzemelerin müşterileri çekebilmesi söz konusu olduğu için, reklam ve tanıtımın bir unsurudur.¹⁹ Tek tip paketlemede, iletişim detayları, marka, imalatçının ismi, içinde kaç tane sigara olduğu, sağlık uyarıları, vergi damgası ve devletin zorunlu tuttuğu diğer bilgiler gibi sadece bilgilendirici ve gerekli ayrıntılar, tek renkte, şekilde, biçimde ve materyal kullanılarak yer alır.²⁰ Avustralya tek tip paketlemeyi 2012 yılında uygulamaya başlayarak bu konuda uygulamaya geçen ilk DSÖ üyesi ülke olmuştur, onu Fransa ve İrlanda gibi ülkeler takip etmiştir. Türkiye ise 2020 yılından itibaren standart paketleme uygulamasını yürürlüğe koymuştur.^{21,22}

Türkiye'de paket üzerindeki uyarılar istenildiği gibi insanların dikkatini çekmiş olsa da bu etki zaman içerisinde zayıflamıştır. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (GATS) 2016 verilerine göre Türkiye'deki yetişkinlerin yüzde 76,4'ü sigara paketleri üzerinde sağlıkla ilgili uyarılar olduğunu fark ettiğini söylemiştir. Bu yüksek oran Türkiye'de sigara kullananların oranının yüksek olması ile uyumludur, zira sigara kullananların sigara paketlerine maruziyetleri de yüksek olmaktadır. Yetişkinlerin sadece yüzde 2,6'sı sigara paketleri üzerinde herhangi bir uyarı görmediğini söylemiştir. Ayrıca 2016 GATS verileri paket üzerindeki uyarıların sigara kullananların sigarayı bırakma niyetlerini tetiklediğini göstermektedir, çünkü sigara kullananların yüzde 37,3'ü sigara paketleri üzerindeki uyarılar sebebiyle sigarayı bırakmayı düşünmeye başladığını söylemiştir. Buna karşın, aynı oran 2012 yılında yüzde 56,2 olduğu için bu uyarıların etkisi yıllar içerisinde azalıyor gibi görünmektedir.

¹⁹ Dünya Sağlık Örgütü, *Tütün Ürünlerinin Tek Tip Paketlemesi*, 2016.

²⁰ Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, *Uygulama Kılavuzu*, 2013 baskısı.

²¹ Dünya Sağlık Örgütü, *Tütün Ürünlerinin Tek Tip Paketlemesi*, 2016.

²²Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 27 Haziran 2019. 109. sayfa.

DP Uygulaması ve Sigara Paketlerindeki Sağlık Uyarılarının Sigara Kullanmış olan Öğrencilerde Olumsuz Duygu ve Kaçınmacı Tepki Uyandırma Etkisi ve Sigara Bırakma Niyetini Tetikleme Açısından Anket Temelli Deneysel Analizi

Türkiye'de üniversite mezunları arasında sigara kullanım oranı tahminlerinin 2008 yılında yüzde 27,3, 2012 yılında yüzde 23,6 ve 2016 yılında yüzde 38,2 olduğu, dolayısıyla üniversite mezunlarının sigara kullanım oranının artmış olduğu görülmektedir.²³ DP uygulaması ve sigara paketleri üzerindeki sağlık uyarılarının Türkiye'nin Ankara şehrinde yaşamının bir döneminde sigara içmiş üniversite öğrencileri üzerindeki etkisini deneysel bir yaklaşımdan faydalanarak araştırdık. Türkiye'de resimli sağlık uyarıları veya tek tip paket konusunda yapılmış sadece birkaç çalışma vardır. Bu çalışmalar tüketicilerin sigara içmekten caydırılması veya sigara içmeyi bırakma konusunda teşvik edilmesi açısından sigara paketleri üzerindeki resimli sağlık uyarılarının lise veya üniversite öğrencileri tarafından nasıl algılandığı ve bu konuda onların ne düşündüğü hakkındadır,^{24,25} fakat DP uygulamasının etkisi deneysel bir yaklaşımla daha önce hiç araştırılmamıştır.

Araştırmada demografik özellikler ve tüketim alışkanlığının yanı sıra sigarayla ilgili zarar algısı ve DP uygulamasına ilişkin görüşlerle ilgili veri toplanmıştır. Yaşamının bir döneminde sigara içmiş 602 üniversite öğrencisine (%55 erkek, %45 kadın) ilişkin betimleyici istatistikî bilgiler Tablo 1'de özetlenmiştir. En rahatsız edici bulgulardan biri ortalama sigaraya başlama yaşının 16'ya düşmüş ve %70 oranında sigaraya lisede ve üniversitenin ilk yıllarında başlanıyor olmasıdır. Fakat ankete katılanların neredeyse hepsinin sigaranın bağımlılık yapıcı (5 üzerinden ortalama 4.22 ile) ve sağlığa zararlı olduğu (4 üzerinden ortalama 3.83 ile) ifadelerine katıldığını belirtmek gerekir. Aslında ankete katılanların %56,6'sı daha önceden sigarayı bırakmayı denediğini söylemiş fakat sadece %25'i son 30 günde hiç sigara içmediğini belirtmiştir. Ankete katılanların haftalık ortalama harcaması 484,45 TL olarak tahmin edilmektedir, bu rakam 2021 yılı fiyatları ile 30-35 pakete tekabül etmektedir. Fakat ankete katılanların sadece %10'u geçen ay bir paketten fazla sigara içtiğini bildirmiştir.

²³ Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi (CDC), "Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye Mikro Veriler 2008, 2012, 2016), TEPAV'ın hesaplamaları.

²⁴ Funda Özpuat ve Nazmi Bilir. "Üniversite öğrencilerinin sigara paketleri üzerindeki resimli uyarılar hakkındaki görüşleri, İnsan Bilimleri Dergisi 14, no. 1 (2017): 987-99.

²⁵ Erdal Ceylan, Neşe Uysal, ve Ayşegül Koç. "Hemşirelik Öğrencilerinin Sigara Paketleri Üzerindeki Uyarıcı Resimler ve Yazılar ile İlgili Düşünceleri ve Nikotin Bağımlılık Düzeyleri." Bağımlılık Dergisi 21, no. 4 (tarihsiz).

TEK TİP SİGARA PAKETLERİ VE SAĞLIK UYARILARI TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIMI İSTEĞİNİ AZALTMA AÇISINDAN NE KADAR ETKİLİDİR?

Tablo 1: Betimleyici İstatistikler (Ortalama ve standart sapma veya gözlem sayısı (n) ve yüzdeler (%))

	Ortalama	Standart Sapma	Min	Maks
Yaş	22.01	2.42	18	31
Cinsiyet (n, %) Erkek	n= 332	55.15		
Kadın	n= 270	44.85		
Gelir (TL)	484.75	454.75	0	1500
Başlama yaşı	16.18	2.63	7	26
Bırakmayı denemiş olanlar (n, %)	n= 341	56.64		
Nikotin bağımlılığı	0.79	1.04	0	3
Son 30 günlük tüketim (n, %)				
Sıfır	n= 153	25.42		
Günde 1'den az	n= 45	7.48		
Günde 1 sigara	n= 17	2.82		
Günde 2-5	n= 90	14.95		
Günde 6-10	n= 91	15.12		
Günde 11-20	n= 146	24.25		
Günde 21-30	n= 43	7.14		
Günde 30'dan fazla	n= 17	2.82		
Sigaranın zararlı olduğu algısı	3.83	0.45	1	4
Sigara bağımlılık yapar	4.22	1.05	1	5

Tek tip paketleme düzenlemelerinin etkisi konusunda çoğu öğrenci düzenlemelerden sonra herhangi bir değişiklik olmadığı söylemiştir. En sık gözlemlenen etki sigara içmenin verdiği keyifte azalmadır, bunu da sarma sigaraya daha fazla ilgi gösterilmesi takip etmektedir. Tek tip paketlemenin sigara tüketimi üzerinde veya e-sigara gibi alternatif ürünlere gösterilen ilgi üzerinde görünür bir etkisinin olmadığı gözlemlenmektedir (Tablo 2).

Tablo 2: Tek tip paket düzenlemeleri hakkında verilen cevapların dağılımı (%)

	Azaldı	Aynı kaldı	Arttı
İçilen sigara miktarı	3.99	92.03	3.99
Daha ucuz sigara kullanmaya ilgi	1.99	91.36	6.64
Sarma sigaraya ilgi	2.66	86.88	10.47
Alternatif ürünleri (e-sigara, ısıtılan tütün ürünleri gibi) kullanmaya ilgi	2.82	93.85	3.32
Sigara içmenin zararlı etkileri hakkında bilgi	3.32	88.54	8.14
Sigarayı bırakma isteği	3.65	87.54	8.80
Sigara içmenin verdiği keyif	19.77	77.91	2.33

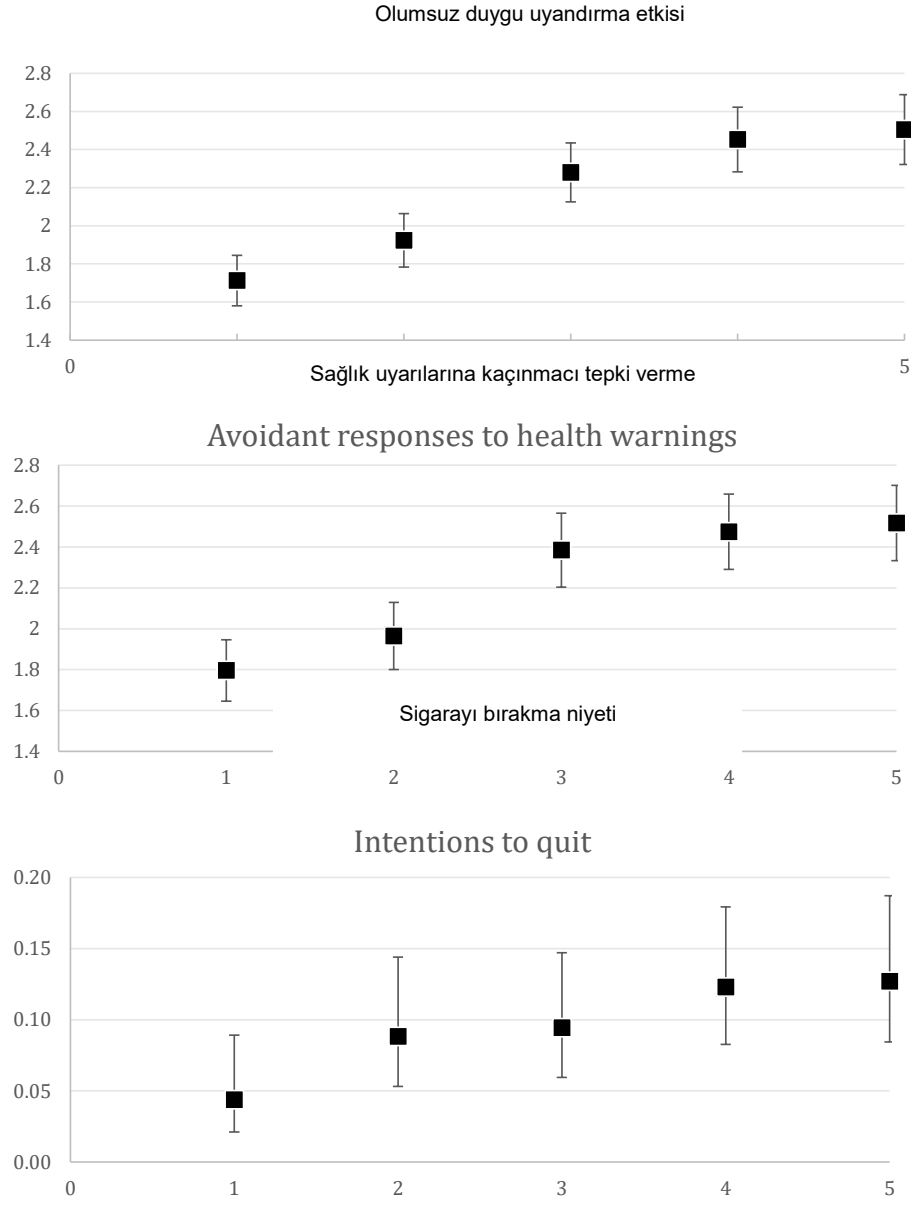
Katılımcılar beş gruptan birine rasgele atanmış ve her bir gruba (araştırma ekibinin tasarladığı) 14 sigara paketi resmi gösterilmiştir. Gruplara aşağıda tanımlanan resimler gösterilmiştir:

- Grup 1: Marka logosu var + Eski yazılı uyarılar (resimli uyarı yok)
- Grup 2: Marka logosu var + Eski yazılı uyarılar ve resimli uyarılar
- Grup 3: Marka logosu var + Yeni yazılı ve resimli uyarılar
- Grup 4: Marka logosu yok (Tek tip paket) + Eski yazılı ve resimli uyarılar
- Grup 5: Marka logosu yok (Tek tip paket) + Yeni yazılı ve resimli uyarılar

Resimleri inceledikten sonra katılımcılardan olumsuz duygu, kaçınmacı tepki ve sigarayı bırakma niyeti ile ilgili sorulara cevap vermeleri istenmiştir. İlk sorunun amacı gösterilen sigara paketlerinden birini kullanan bir kişi olarak resimlerin uyandırdığı olumsuz duyguyu tespit etmektir. Katılımcılara kendilerini endişeli, öfkeli, kızgın, üzgün, rahatsız olmuş, tiksinişmiş, korkmuş ve suçlu hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. İkinci sorunun amacı katılımcıların verdiği kaçınmacı tepkiyi değerlendirmektir, burada katılımcılara bu özelliklere sahip bir paket sigara alırlarsa tepkilerinin ne olacağı (sigarayı ellerinden bırakıp bırakmayacakları, paketin üstünü kapatıp kapatmayacakları, paketi saklayıp saklamayacakları ve üzerinde başka bir resim olan başka bir sigara paketi almayı tercih edip etmeyecekleri) sorulmuştur. Üçüncü sorunun amacı ise katılımcıların sigarayı bırakma niyetini ölçmektir, bu kapsamda katılımcılara kendilerine gösteren paketlerden birini tüketip tüketmedikleri, bırakıp bırakmayacakları, bir hafta, bir ay, altı ay veya bir yıl içerisinde bırakma niyetlerinin olup olmadığı sorulmuştur.

Olumsuz duygu, kaçınmacı tepki ve sigarayı 6 ay içinde veya daha erken bırakma niyetinin ortalama değerleri gruplar arasında karşılaştırılmıştır. Şekil 1'de yukarıda açıklanan gruplara göre *olumsuz duygu uyandırma etkisi, sağlık uyarıları karşısında kaçınmacı tepki verme ve sigarayı bırakma niyeti* açısından %90 güven aralığı ile birlikte ortalama değerler gösterilmektedir. Birinci ve ikinci grafikte birinci ve ikinci grup ile üçüncü, dördüncü ve beşinci gruplar birbirinden ayrılmıştır. Buna göre son üç grupta çalışmaya katılan öğrenciler arasında ortalama olarak daha olumsuz etki ve daha güçlü kaçınmacı tepki uyanmıştır. Bunun tersine, katılımcıların beyan ettiği sigarayı bırakma niyeti gruplar arasında sıralanamamıştır çünkü %90 güven aralıkları çakışmaktadır ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Sigarayı 6 ay içinde veya daha erken bırakma niyeti olduğunu söyleyenler ise tüm gruplarda katılımcı havuzunun nispeten küçük bir kısmını (%13'ten az) oluşturmuştur. Dördüncü ve beşinci gruplar ise sigarayı bırakma niyetini tetikleme açısından en başarılı müdahaleler olarak görünmektedir.

TEK TİP SİGARA PAKETLERİ VE SAĞLIK UYARILARI TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIMI İSTEĞİNİ AZALTMA AÇISINDAN NE KADAR ETKİLİDİR?

Şekil 1:

Gruplara göre *olumsuz duygu uyandırma*, *sağlık uyarılarına kaçınmacı tepki verme* ve *sigarayı 6 ay içinde veya daha erken bırakma niyeti* açısından ortalama değerler ve %90 güven aralığı değerleri.

Gruplar arasında karşılaştırma yapıldığında bazı paket tasarım unsurlarının olumsuz duygu uyandırma ve kaçınmacı tepki ile ilişkili olduğu görülürken sigarayı bırakma niyeti ile ilişkili hiçbir tasarım unsuru bulunmamıştır. Regresyon analizi kullanarak olumsuz duygu, kaçınmacı tepki ve sigarayı bırakma niyeti uyandırmaya ilişkin puanları gruplar arasında karşılaştırdığımızda paket tasarım unsurlarının etkisini değerlendirme fırsatı bulduk. Buna ilişkin sonuçlar 3. tabloda özetlenmektedir.

Tablo 3: Gruplar arası karşılaştırma

Grup 1 ve Grup 2 karşılaştırması	Marka logolarının bulunduğu paketlere resimli uyarı eklenmesinin olumsuz duygu veya kaçınmacı tepki uyandırma veya sigarayı bırakma niyeti üzerinde hiçbir etkisi olmamıştır.
Grup 2 ve Grup 3 karşılaştırması	Eski yazıların ve resimli uyarıların yerine yeni ve daha güçlü uyarılar gelmesi (marka logoları görünür iken) daha fazla olumsuz duygu uyandırmış ve kaçınmacı tepki yaratmıştır.
Grup 2 ve Grup 4 karşılaştırması	Üzerinde eski yazı ve resimli uyarı olan paketlerden logonun çıkartılması daha fazla olumsuz duygu uyandırmış ve kaçınmacı tepki yaratmıştır.
Grup 3 ve Grup 5 karşılaştırması	Üzerinde yeni yazı ve resimli uyarı olan paketlerden marka logolarının çıkartılması olumsuz duygu uyandırma, kaçınmacı tepki oluşturma veya sigarayı bırakma niyetini tetikleme açısından hiçbir etki oluşturmamıştır.
Grup 4 ve Grup 5 karşılaştırması	Eski yazı ve resimli uyarıların yerine yeni ve daha güçlü uyarılar (tek tip paketler üzerinde) gelmesi olumsuz duygu veya kaçınmacı tepki uyandırma veya sigarayı bırakma niyetini tetikleme açısından hiçbir etki oluşturmamıştır.

Sonuç

GATS 2016 bulguları ile tutarlı olacak şekilde, çalışmamıza dâhil edilen örneklemdeki üniversite öğrencilerinin çoğu sigara içmenin sağlığa zararlı olduğu konusunda hemfikir olmuştur. Fakat zararlı olduğuna dair bu farkındalık sigara içme oranlarında azalma veya sigarayı bırakma oranlarında artış oluşturmamıştır. Türkiye'de yaşamının bir döneminde sigara içmiş üniversite öğrencilerine dair yaptığımız deneysel çalışmamızda tek tip paketleme ve sağlık uyarılarının olumsuz duygu uyandırma, kaçınmacı tepki yaratma ve sigarayı bırakma niyeti oluşturma açısından yarattığı etkiyi araştırdık. Bulgular, sigara markalarına ait logoların olmadığı siyah arka plân ile sigaraya yönelik daha sert ve güçlü sağlık uyarılarının olumsuz duygu uyandırma ve kaçınmacı tepki oluşturma açısından daha etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca kadın öğrenciler erkek öğrencilere kıyasla tek tip paketlemeden ve sağlık uyarılarından daha çok etkilenmektedir. Aynı şekilde sigaraya daha geç başlayanlar ile daha seyrek kullanan ve daha az nikotin bağımlısı olan sigara kullanıcıları da bunlardan daha çok etkilenmektedir. Bulgularımıza göre yeni ve daha güçlü bir sağlık uyarısı veya tek tip paketlemeden sadece birisi kullanıldığında, eksik kalan yani kullanılmayan unsurun kullanılmaya başlanması ilave bir etki yaratmamaktadır. Sonuçlarımız olumsuz duygu uyandırma ve kaçınmacı tepkilerin sigarayı 6 ay içerisinde veya daha öncesinde bırakma niyetine dönüşmediğini göstermiştir. Bu sonuçlara göre politika yapıcıların sigara kullanımını azaltıp sigarayı bırakmaya teşvik etmek amacıyla eğitilmiş gençlere ulaşmak açısından yenilikçi ve ikna edici yollar bulması zorunludur.

Kaynakça

- Kanada Kanser Derneği, *Cigarette Package Health Warnings (Sigara Paketleri üzerindeki Sağlık Uyarıları)*, 6. Baskı. Eylül 2018.
- CDC. (2008-2017). Küresel Tütün Sürveyans Sistemi (GTSS) – Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (GATS) [Veri Seti]. <http://nccd.cdc.gov/GTSSData/default/default.aspx>
- 2014/40/AB sayılı ve 3 Nisan 2014 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi.
- Erdal Ceylan, Neşe Uysal, ve Ayşegül Koç. “Nursing Students’ Views about Graphic Warnings and Texts on Cigarettes and Their Nicotine Dependence.” (*Hemşirelik Öğrencilerinin Sigara Paketleri Üzerindeki Uyarıcı Resimler ve Yazılar ile İlgili Düşünceleri ve Nikotin Bağımlılık Düzeyleri*) *Bağımlılık Dergisi* 21, no. 4 (tarihsiz).
- Avrupa Komisyonu. “Tobacco: Health Warnings”. (*Tütün: Sağlık Uyarıları*). Erişim tarihi: 1 Ağustos 2020.
- Funda Özpulat ve Nazmi Bilir. “Opinions of University Students Regarding Pictorial Warnings on Cigarettes Packs.” (*Üniversite öğrencilerinin sigara paketleri üzerindeki resimli uyarılar hakkındaki görüşleri*) *Journal of Human Sciences (İnsan Bilimleri Dergisi)* 14, no. 1 (2017): 987–99.
- Janne Scheffels ve Gunnar Sæbø. “Perceptions of Plain and Branded Cigarette Packaging among Norwegian Youth and Adults: A Focus Group Study.” *Nicotine & Tobacco Research* 15, no. 2 (Eylül 2012): 450–56. <https://doi.org/10.1093/ntr/nts153>.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 5 Aralık 2018.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 19 Ocak 2008.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 27 Haziran 2019. 109. sayfa.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 1 Mart 2019.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi. 22 Kasım 2012.
- Richard Pollay ve Timothy Dewhirst. “The Dark Side of Marketing Seemingly ‘Light’ Cigarettes: Successful Images and Failed Fact.” *Tobacco Control* 11, no. Suppl 1 (March 2002): 18–31. https://doi.org/10.1136/tc.11.suppl_1.i18
- TEPAV, *Why Study Turkey’s Tobacco Control Policies? (Neden Türkiye’nin Tütün Kontrol Politikaları üzerine Çalışıyoruz?)*, 2021, <https://www.tepav-he.org/en/publications/policy-notes/why-study-turkey-s-tobacco-control-policies/>,
- DSÖ TKÇS. “2018 Global Progress Report on Implementation of the WHO Framework Convention on Tobacco Control.” (*2018 yılı Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin Uygulanmasına ilişkin Küresel İlerleme Raporu*) Cenevre: Dünya Sağlık Örgütü, 2018.
- DSÖ TKÇS. “DSÖ Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi.” Dünya Sağlık Örgütü, güncel yeniden basım 2004, 2005 2003.
- Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, Uygulama Kılavuzu, 2013 basımı.
- Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, Uygulama Kılavuzu, 2013 basımı, sayfa 108
- Dünya Sağlık Örgütü Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi, Uygulama Kılavuzu, 2013 basımı.
- Dünya Sağlık Örgütü, “Dünya Sağlık Örgütü Küresel Tütün Salgını Raporu 2019, Tütün Kullanımını Bırakmak için Yardım Önerisi”, Dünya Sağlık Örgütü. 2019
- Dünya Sağlık Örgütü, *Plain Packaging of Tobacco Products (Tütün Ürünlerinin Tek Tip Paketlemesi)*, 2016.
- Dünya Sağlık Örgütü, *Plain Packaging of Tobacco Products (Tütün Ürünlerinin Tek Tip Paketlemesi)*, 2016.